

Bratři Kramářovi vedli lékárnu Přerově

VĚRA FIŠMISTROVÁ

Zítřka si připomeneme 195. výročí narození významné osobnosti Josefa Kramáře, který se svým bratrem Františkem Kramářem, přerovským starostou a lékárníkem, je neodmyslitelně spjat s hospodářským, kulturním a politickým rozvojem města Přerova v 19. století.

První a nejstarší známá lékárna v Přerově se připomíná kolem roku 1840. Od Franze Koschneho tuto lékárnou zakoupil Eduard Marek, který ji vlastnil až do roku 1850, kdy ji prodal Františku Kramářovi, za kterého je poprvé uveden název lékárny U Zlatého orla.

František studoval na lékárníka

František Blažej Kramář se narodil 2. února 1821 ve Vysokém nad Jizerou (Podkrkonoší), v rodině lékárníka Adama Kramáře, který byl prvním lékárníkem od roku 1813 ve Vysokém nad Jizerou, a jeho manželky Marie (rozené Tomíčkové).

Lékařnu, která byla první v českém Podkrkonoší, založil v napoleonských válkách. Jeho syn František studoval na gymnáziu a po absolvování dvouletého lékárnického studia se stal v roce 1845 magistrem farmacie.

Po roční praxi ve Štýrském Hradci začal v rodném městě podnikat se starším bratrem Josefem. V roce 1850 se František Kramář přestěhoval do Přerova, kde se stal majitelem značně zpustlé lékárny, kterou během následujících let zvelebil.

S rodem Kramářů je spřízněný profesor německé olomoucké reálky J. R. Demel, propagátor zemědělského vzdělání a osvěty na Moravě. František Kramář se totiž roku 1852 oženil s Demlovou sestrou Eleonorou (její otec Ignác Demel byl prostějovský statkář, navíc se mladý profesor Demel roku 1858 oženil s Boženou, dcerou Františkova staršího bratra Josefa Kramáře).

Patřil mezi přední přerovské občany

V manželství se narodilo deset dětí, z nichž své rodiče přežily pouze tři dcery. František Kramář záhy patřil k předním přerovským občanům. V roce 1861 se stal prvním českým starostou Přerova a velmi se zasloužil o rozvoj města. Jeho přičiněním byla vybudovaná v roce 1862 kanalizace, instalováno pouliční osvětlení, realizována byla výstavba hospodářské školy, s jeho osobou je spojena činnost záložny, prvního peněžního ústavu svého druhu na Moravě, založeného roku 1861.

O jeho vlastní lékárenské praxi není mnoho známo. V roce 1862 se stal spoluzakladatelem Moravské orlice a v roce 1864 Olomouckých novin, z jeho iniciativy byl v Přerově v roce 1862 založen zpěvácký spolek Přerub, jehož byl prvním předsedou, aktivně pracoval v čtenářském spolku.

Po obsazení Přerova pruským vojskem 16. srpna 1866 byla situace ve městě složitá a starosta Kramář prožíval těžké období. Sám onemocněl a podlehl epidemii cholery 6. srpna 1866. Františka Kramáře nazývali lidé „věhlasným mužem Moravy“.

Zatímco František působil v Přerově, jeho starší bratr Josef Antonín Kramář, narozený 13. června 1814 ve Vysokém nad Jizerou, převzal již v roce 1839 v rodném městě otcovu lékárnou.

Josef vařil lidem polévku

Studoval v Praze a ve Vídni, stal se magistrem farmacie. Jako lékárník a chemik začal ve Vysokém se svým bratrem Františkem zprvu s výrobou octa ze sladu. Josef se původně zamýšlel stát spíše vědcem, chemikem, ale vyhověl přání své matky vést lékárnou. Byl velkým vlastencem a lidumilem. Roku 1847 za velké bídy a drahoty, která dostoupila vrcholu roku 1850, vařil ve Vysokém pro místní občany spolu s radním V. Kramářem a řezníkem Makovcem ve velikém kotli různé polévky, bramborovou, kroupovou, rýžovou, čočkovou, hrachovou. Do polévky dávali silný odvar z kostí, který se vyvařoval v Papinově hrnci, který pořídil lékárník Kramář.

Ve Vysokém prosadil též umístění slaměnkářské školy, sám se stal jejím ředitelem, bez platu, školu řídil tři roky (škola byla později zrušena). Zavedl také výrobu likérů z různého ovoce. Stále přemýšlel, jak hospodářsky povznést zapadlý vysocký kraj. Za stranu staročeskou, se kterou se později v Olomouci rozešel, byl v revolučním roce 1848 zvolen na říšském sněmu poslancem, v letech 1841 až 1850 byl radním a starostou ve svém rodišti.

Blahodárná činnost lékárníka Josefa Kramáře ve Vysokém netrvala dlouho. Jako vysocký starosta v roce 1856 lékárnu prodal a určitý čas působil v Liberci, odkud přesídlil do Libáně, rodiště své manželky Antonie (rozené Říhové), kde byl zvolen starostou obce (1859 - 1862). V roce 1862 přesídlil do Prahy, kde nastoupil místo knihovníka české Průmyslové jednoty (do roku 1866), jejíž vzácnou knihovnu uspořádal a vyhotovil dva katalogy. V tomto období vznikl v Praze spolek ke zvelebení hedvábnictví v Čechách a Josef Kramář se aktivně podílel na vydávání „hedvábnických novin“. V roce 1865 uspořádal první hedvábnickou výstavu na Žofíně.

Téhož roku zemřela v Přerově na zápal plic jeho švagrová Eleonora, manželka bratra Františka. Marie Kramářová, matka Josefa a Františka, proto odjela spolu se svou vnučkou Jitkou (dcerou jejího syna Josefa Kramáře) do Přerova, aby vypomohla v tíživé situaci a ujala se dětí a domácnosti.

Po bratrovi převzal lékárnu

Situace se ale zkomplikovala prusko-rakouskou válkou. Vojáci do Přerova zavlekli cholery, které podlehl František Kramář a následně i jeho matka Marie. Po náhlém a nečekaném úmrtí bratra Františka, přerovského starosty, se Josef Kramář přestěhoval roku 1866 do moravského Přerova.

Zde pak vedl a nezištně spravoval osm let lékárnu za nezletilé sirotky. V roce 1874 pak získal lékárnu PhMr. Hynek Psota (1846 Samotičky u Olomouce - 1909 Přerov), který se oženil s Amálií, dcerou Františka Kramáře.

Psota promoval na univerzitě v Praze, v roce 1871 byl na praxi u Františka Kramáře. Po skončení studií opět nastoupil do jeho lékárny. Jako majitel lékárny a přední přerovský občan byl osobou velice váženou. Byl městským radním, členem výboru Národní jednoty, členem spolku Přerub, spolu s MUDr. Leopoldem Riedlem, městským lékařem, založil Ruský kroužek a spolek Ruské zrno, pracoval ve spolku divadelních ochotníků a dalších spolcích a korporacích.

Již v roce 1893 se přimlouval za studium žen ve farmacii. Byl vynikajícím odborníkem v oboru, své poznatky publikoval ve farmaceutických časopisech.

Josef Kramář se po odchodu do Olomouce v roce 1874 věnoval zcela jiné činnosti než lékárnictví. Především se aktivně účastnil veřejného života a podporoval vlastenecké dění. Je třeba se též zmínit, že byl strýcem známého českého politika Karla Kramáře.

V Olomouci měl Josef Kramář pověst muže všestranně činného v českém politickém i spolkovém dění. Jeho dcera Miloslava se provdala za Karla Procházku, redaktora časopisu Průmyslník a tajemníka průmyslové jednoty v Praze. Právě s ním se Josef Kramář dohodl na zřízení české tiskárny v Olomouci.

V Olomouci založil knihtiskárnu

V roce 1870 koupil v Olomouci Na bělidlech číslo 575 dům, ve kterém pak zřídil první českou knihtiskárnu. V březnu 1870 spolu podali žádost, kterou ale město Olomouc zamítlo. Teprve na základě stížnosti udělilo ministerstvo oběma koncesi pro knihtiskárnu a kamenotiskárnu Kramář a Procházka, která přes odpor německé správy města začala pracovat 4. října 1870.

Dědicové Kramáře a Procházky ji vedli až do znárodnění polygrafického průmyslu v polovině minulého století. V této tiskárně, vedené později Kramářovou dcerou Miloslavou, se tiskly Moravský deník, Pozor, Hlas lidu a Časopis Vlasteneckého spolku muzejního.

Se svým zetěm založil Josef Kramář časopis Olomoucký Pozor. V Olomouckých novinách byly v roce 1867 vydávány na pokračování jeho národopisné úvahy Jak si pomůžeme z naší nouze a bídy. Pro žáky hospodářských škol a rolníky napsal v tomtéž roce učebnici Navedení k hedvábnictví, v roce 1872 vydal své rozsáhlé dílo Základové chemické technologie.

Kramář byl též autorem dějin a popisu měst Přerova, lázní Teplíc v Čechách, Karlových Varů a Olomouce, které vyšly v roce 1881 v rozsahu 216 stran. Knížka s názvem Přerov na Moravě-původ jeho a vývin o 50 stranách, vydaná v Olomouci roku 1877, je uložena v SOkA Přerov.

Zasloužil se o postavení budovy pro matiční školu, byl předsedou Matice školské. V roce 1885 byl zvolen členem správy Obchodní a živnostenské komory a prosadil vydávání českých protokolů. Byl činný i literárně, napsal Domácí slovník poučný, Technologii, překládal z francouzštiny. Když byl přičiněním profesora J. Havelky v roce 1883 založen olomoucký muzejní spolek, stal se Josef Kramář jeho zakládajícím členem, pracoval ve výboru a všemožně podporoval jeho rozvoj. Později se pro nemoc (mrtvice) vzdal aktivní činnosti. Následně byl pro své zásluhy jmenován čestným členem spolku.

Jeho pohřeb se stal velkou manifestací

Zemřel v Olomouci 22. února 1895 ve věku 81 let. Jeho pohřeb, který se konal o dva dny později, se stal velkou manifestací a poděkováním českých vlasteneckých a vzdělávacích spolků a četných korporací svému podporovateli a aktivnímu členu.

Olomoucký Pozor z 23. února 1895 mimojiné uvedl, že: „... Svým neohroženým, přímým a nepoddajným vystupováním získal si úctu i nepřátel našich v Olomouci, jimž se jako vzorný národovec stal postrachem... Úmrtím Kramářovým ztrácí nejen Olomouc, ale celý národ náš vzorného vlastence. Budiž čest památce Josefa Kramáře!“

Jaroslav Skrbek, grafik a malíř, profesor kreslení v Praze uvedl, že „... *Josef Kramář byl muž neobyčejně houževnatý, pracovitý, geniální, který by za jiných poměrů dosáhl vysokých společenských met. Měl k tomu všechny předpoklady – obsáhlé vzdělání ve všech oborech, ryzí charakter, znalost cizích řečí. Byl výborný matematik, historik, přírodovědec, chemik, národohospodář i filosof ...*“.

Josef Kramář měl syna Dr. Oldřicha Kramáře (1848 - 1924), středoškolského profesora v Praze, zastávce filozofie J. F. Herbarta, dceru Boženu, provdanou za profesora J. R. Demla, vynikajícího národohospodáře, zakladatele českých rolnických škol, založen a družstevního podnikání na Moravě, dceru Jitku, provdanou za profesora a přerovského okresního školního inspektora Františka Oščádala (jejich syn MUDr. Bohuš Oščádal byl lékařem v Přerově), již zmíněnou dceru Miloslavu, provdanou za K. Procházku, spisovatelku, která je autorkou zajímavého spisu o P. Ignáci Wurmovi. Moravané ji pro její kulturní a národní práci nazývali „buditelkou moravských žen“.

Přestože Josef Kramář působil v Přerově krátkou dobu, záhy zde patřil k významným osobnostem. Jeho působení v Přerově ale nedosahovalo rozměrů a postavení jeho bratra, přerovského starosty a lékárníka Františka Kramáře. Zasloužil se zde nejen o rozvoj lékárnictví, ale svými vlasteneckými postoji a názory ovlivnil kulturní a politický život nejen města, ale i celé Moravy a Čech.